

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om fastställande av könstillhörighet och lagar som har samband med den**PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL**

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om fastställande av könstillhörighet. Genom lagen upphävs lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet. Dessutom föreslås det ändringar i steriliseringslagen, lagen om moderskapsunderstöd, folkpensionslagen, lagen om hemkommun, lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt och moderskapslagen. Propositionen har sin grund i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering.

Syftet är att stärka en persons självbestämmanderätt genom att åtskilja rättsligt fastställande av könstillhörighet från medicinska undersökningar och behandlingar. En ansökan om fastställande av könstillhörighet ska utgå från personens egen redogörelse om upplevelsen av det egna könet.

Den personliga integriteten och rätten till privatliv stärks genom att det gällande kravet på avsaknad av fortplantningsförmåga slopas som en förutsättning för rättsligt fastställande av könstillhörigheten.

Det kan fastställas att en person har en annan könstillhörighet än den som har antecknats för personen i befolkningsdatasystemet, om personen lägger fram en redogörelse för att personen varaktigt upplever sig tillhöra det kön som ska fastställas, är myndig och finsk medborgare eller bosatt i Finland.

Syftet med ansökningsförfarandet för fastställande av könstillhörighet är att säkerställa att fastställandet av könstillhörighet söks på basis av kunskap och efter övervägande.

Enligt förslaget kan en persons föräldraskap ändras i befolkningsdatasystemet till att motsvara benämningen för den fastställda könstillhörigheten. Dessutom föreslås ändringar i annan lagstiftning som syftar till att trygga barnets rättsliga ställning trots att benämningen för föräldrarnas föräldraskap ändras.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023. Bestämmelsen om ändring av den benämning som beskriver föräldraskapet ska dock tillämpas först den 1 oktober 2023.

Målsättning

Syftet med förslaget är att i enlighet med statsminister Sanna Marins regeringsprogram stifta en lag om fastställande av könstillhörighet som respekterar självbestämmanderätten.

Syftet är att stärka en persons självbestämmanderätt genom att åtskilja rättsligt fastställande av könstillhörighet från medicinska undersökningar och behandlingar. En ansökan om fastställande av könstillhörighet ska utgå från en persons egen redogörelse för upplevelsen av det egna könet.

Avsikten är att den personliga integriteten och rätten till privatliv ska stärkas genom att i de gällande bestämmelserna slopa kravet på avsaknad av fortplantningsförmåga som en förutsättning för rättsligt fastställande av könstillhörigheten.

Målet är att i enlighet med internationella rekommendationer inrätta ett snabbt, transparent och tillgängligt förfarande. Syftet med ansökningsförfarandet för fastställande av könstillhörighet är att säkerställa att fastställandet av könstillhörighet söks på basis av kunskap och efter övervägande.

Syftet är att stärka en persons integritetsskydd så att personens föräldraskap kan ändras i befolkningsdatasystemet till att motsvara benämningen för den fastställda könstillhörigheten. Samtidigt är syftet att se till att barnets rättsliga ställning inte ändras i och med ändringen av benämningen för föräldrarnas föräldraskap.

Förslagen och deras målsättning

De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att det stiftas en ny lag om fastställande av könstillhörighet. I lagen föreslås bestämmelser om villkoren för fastställande av könstillhörighet, ansökan om fastställande av könstillhörighet och behandlingen av ansökan, rättsverkningarna av fastställandet, ändring av den benämning som beskriver föräldraskap, erkännande av utländska beslut samt om sökande av ändring. Genom lagen upphävs lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet.

Det juridiska fastställandet av könstillhörighet åtskiljs från medicinska undersökningar och behandlingar och en förutsättning för fastställande av könstillhörigheten är inte en medicinsk utredning eller diagnos. Kravet på avsaknad av fortplantningsförmåga i den gällande lagen slopas.

Det kan fastställas att en person har en annan könstillhörighet än den som har antecknats för personen i befolkningsdatasystemet, om personen lägger fram en redogörelse för att varaktigt uppleva sig tillhöra det kön som ska fastställas, är myndig och finsk medborgare eller bosatt i Finland. I redogörelsen är det fråga om personens egen redogörelse för upplevelsen av det egna könet.

Ansökan om fastställande av könstillhörighet med motivering ska göras skriftligen hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. För Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata föreskrivs en skyldighet att informera sökanden om behandlingen av ansökan och om rättsverkningarna av fastställandet av könstillhörighet. Sökanden ska bekräfta sin ansökan efter att ha fått informationen. En ansökan kan dock bekräftas tidigast 30 dagar efter det att den blev anhängig.

Den könstillhörighet som fastställts enligt den föreslagna lagen ska betraktas som personens könstillhörighet vid tillämpningen av annan lagstiftning. Ett undantag utgör lagen om assisterad befruktning samt de övriga bestämmelserna som gäller social- och hälsovård eller medicinsk forskning och som baserar sig på personens kön. Ett undantag från huvudregeln utgörs också av lagstiftningen om bestämmande och fastställande av föräldraskap samt om rättsgenetiska faderskapsundersökningar. Den benämning som beskriver föräldraskapet kan dock ändras så att den motsvarar den fastställda könstillhörigheten.

Genom propositionen görs de ändringar i lagen om moderskapsunderstöd som är nödvändiga för att säkerställa att en gravid person har rätt till förmånen oberoende av sitt juridiska kön. I steriliseringslagen görs en ändring till följd av att kravet på avsaknad av fortplantningsförmåga slopas. I propositionen föreslås dessutom sådana ändringar som krävs med tanke på bestämmelserna om benämningar för föräldraskap i bland andra lagen om hemkommun och lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt.

De huvudsakliga konsekvenserna

Ekonomiska konsekvenser

Konsekvenser för statsfinanserna

Statens ämbetsverk på Åland

På Åland behandlar Statens ämbetsverk på Åland ansökningarna om fastställande av könstillhörighet. Det årliga antalet ansökningar är mycket litet, endast 2–3 ansökningar per år. Som en följd av propositionen kan det bedömas att antalet ansökningar kommer att öka också på Åland. Konsekvenserna kan dock bedömas vara små. Även om antalet ansökningar om fastställande av könstillhörighet mångdubblas jämfört med nuläget, förblir antalet ansökningar som helhet fortfarande litet.

Konsekvenser för myndigheterna

Statens ämbetsverk på Åland

Det årliga antalet ansökningar som kommer in till Statens ämbetsverk på Åland är mycket litet, endast 2–3 ansökningar per år. Som en följd av propositionen kan det bedömas att antalet ansökningar kommer att öka också i landskapet Åland. Konsekvenserna för verksamheten vid Statens ämbetsverk på Åland kan dock bedömas vara små.

Lagen om fastställande av könstillhörighet

1 §. Villkor för fastställande av könstillhörigheten. I paragrafen föreslås det bestämmelser om villkoren för att det ska kunna fastställas att en person har en annan könstillhörighet än den som antecknats för personen i befolkningsdatasystemet enligt lagen om befolkningsdatasystemet. I den gällande lagen på finska hänvisas det till ”vastakkainen sukupuoli”, det motsatta könet. Strävan är att i stället för att hänvisa till det motsatta könet undvika snäva könsförväntningar eller stereotyper som motsättningar mellan könen kan leda till. Hänvisningen på finska till det andra könet är enhetlig med jämställdhetslagen och det språk som används i den. Avsikten med ändringen av ordalydelsen är inte att ändra på det faktum att det i befolkningsdatasystemet endast är möjligt att som kön anteckna kvinna eller man.

Enligt paragrafens 1 punkt kan det fastställas att en person har en annan könstillhörighet än den som antecknats för personen i det befolkningsdatasystem som avses i lagen om befolkningsdatasystemet, om personen lägger fram en redogörelse för att varaktigt uppleva sig tillhöra det kön som ska fastställas. Det är fråga om personens egen redogörelse för till vilket av könen personen upplever sig höra. Könsidentiteten är en individuell och personlig upplevelse som inte alltid motsvarar en stereotyp eller binär uppfattning om kön. Därmed kan inga närmare krav ställas på innehållet i redogörelsen. Av redogörelsen ska det dock framgå att personen upplever sig tillhöra det kön som ska fastställas och att det är fråga om en upplevelse av bestående natur. Ett villkor är inte att personen enligt sin redogörelse upplever sig vara just transkönad, utan personen kan också ha en annan slags identitetsupplevelse. Fastställande av könstillhörigheten ska också enligt bestämmelsen kunna ansökas av till exempel en intersexuell person, som upplever att den könstillhörighet som definierats vid födelsen inte motsvarar personens könsidentitet. Också i det fallet är personens könsidentitet det väsentliga, inte den medicinska diagnosen intersexualism. Förfarandet är ett annat i situationer där den könstillhörighet som vid födelsen fastställs för ett intersexuellt barn preciseras utifrån en medicinsk utredning som fås senare. I det fallet ansöks om rättelse av personbeteckningen i enlighet med 12 § 1 mom. i lagen om befolkningsdatasystemet. Enligt den bestämmelsen ska en personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet rättas, om den är tekniskt felaktig eller om uppgifterna om födelsetid eller könstillhörighet är oriktiga. Enligt motiveringen till bestämmelsen förutsätter tillämpningen av bestämmelsen bevis på att ett fel föreligger (RP 89/2008 rd, s. 77).

Enligt paragrafens 2 punkt är ett ytterligare villkor att personen är myndig. Det väsentliga är att personen är myndig när ansökan avgörs. Ansökan kan således göras innan personen har blivit myndig. Beslutet om fastställande av könstillhörigheten kan dock fattas först efter det att sökanden har blivit myndig. Enligt det föreslagna 2 § 2 mom. kan en ansökan bekräftas tidigast 30 dagar efter det att ansökan blev anhängig. Om ansökan inte har bekräftats inom sex månader från det att den blev anhängig, förfaller ansökan. I praktiken innebär detta att en ansökan om fastställande av könstillhörighet kan göras tidigast vid 17 års och sex månaders ålder.

I paragrafens 3 punkt föreskrivs villkor med avsikt att säkerställa att den som ansöker om fastställande av konststillhörighet har en tydlig anknytning till Finland. Det kan fastställas att en person har en annan konststillhörighet än den som antecknats för personen i befolkningsdatasystemet, om personen är bosatt i Finland. Vid prövning av i vilken stat en person är bosatt kan de etablerade principerna inom internationell privaträtt tillämpas. Enligt dem är en person bosatt i den stat där personen bor och där personens viktigaste livsmiljö finns. Enbart vistelse eller studier i Finland är inte nog för att visa att personen är bosatt här. Å andra sidan kan man inte förutsätta att en person måste bo permanent i Finland för att personen ska anses vara bosatt här. Också boende som är avsett att vara temporärt är tillräckligt för att personen ska anses vara bosatt här, om förhållandena är sådana att de viktigaste elementen i personens liv kan anses ha flyttat till Finland. Eftersom pass utfärdas av den stat där personen är medborgare, är det nödvändigt att göra det möjligt att fastställa konststillhörigheten också på basis av finskt medborgarskap.

2 §. Ansökan och behandlingen av den. Enligt paragrafens 1 mom. ska en ansökan om fastställande av konststillhörighet inledas skriftligt. I bestämmelsen begränsas inte i övrigt hur ärendet ska skötas, vilket gör det möjligt att sköta det både elektroniskt, per post och personligen. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska dock på lämpligt sätt försäkra sig om sökandens identitet. Enligt samma moment ska ansökan motiveras. I motiveringen är det fråga om den redogörelse som avses i 1 § 1 mom. Av motiveringen ska det framgå att personen permanent upplever sig tillhöra det kön som ska fastställas. Eftersom konststillhörigheten är mångfaldig och könsidentiteten är personens subjektiva upplevelse av konststillhörigheten, kan inga detaljerade innehållsmässiga eller formella krav ställas på motiveringen. Av motiveringen ska det dock tydligt framgå vilketdera könet sökanden upplever sig höra till. Myndighetens uppgift är närmast att säkerställa att ansökan inte har lämnats uppenbart utan grund. En ansökan kan anses uppenbart ogrundad, om det av den tydligt framgår att den inte har gjorts i det syfte som avses i denna lag eller om dess uppenbara syfte är att uppnå en sådan rättsverkan som inte är förenlig med lagens syfte. Om sökandens avsikter och motiveringar är oklara eller bristfälliga, ska myndigheten i enlighet med 22 § i förvaltningslagen begära att sökanden kompletterar sin ansökan eller med stöd av 31–33 § i samma lag se till att myndigheten har tillgång till en tillräcklig utredning om de omständigheter som är väsentliga för avgörandet av ärendet.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs det om behandlingen av ansökan. När ansökan har blivit anhängig ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata informera sökanden om behandlingen av ansökan och om rättsverkningarna av fastställandet av konststillhörighet. Sökandens konststillhörighet kan fastställas när sökanden har fått informationen från Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och därefter bekräftat sin ansökan. Sökanden kan dock bekräfta sin ansökan tidigast 30 dagar efter det att den blev anhängig. Syftet med förfarandet är att säkerställa att ansökan har gjorts på basis av kunskap och att den inte har gjorts impulsivt eller oöverbärgat. I momentet föreslås också en bestämmelse om att i situationer när sökanden inte har bekräftat ansökan inom sex månader från det att den blev anhängig, ska ansökan förfalla. Om ansökan förfaller, kan den göras på nytt.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs det om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas skyldighet att omedelbart anteckna fastställelsen i befolkningsdatasystemet när myndigheten har fastställt en persons konststillhörighet. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagstiftningen. I samband med anteckningen ändrar Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sökandens personbeteckning i enlighet med 12 § 2 mom. 3 punkten i lagen om befolkningsdatasystemet.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs det om en situation då en person som ansöker om fastställande av konststillhörighet är gift eller lever i ett registrerat partnerskap. Anmälningsskyldigheten enligt den gällande lagen utvidgas till att gälla också den andra parten i ett registrerat partnerskap. Om den som ansöker om fastställande av konststillhörigheten är gift, fortsätter äktenskapet som äktenskap. Om den som ansöker om fastställande av konststillhörigheten lever i ett registrerat partnerskap, fortsätter partnerskapet på motsvarande sätt som ett registrerat partnerskap. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata dock underrätta personens make eller den andra parten i det registrerade partnerskapet om fastställandet av konststillhörigheten. På detta sätt säkerställs det att också maken eller den andra parten i ett registrerat partnerskap alltid får kännedom om fastställandet av konststillhörigheten. Bestämmelserna skiljer sig från den gällande lagen på så sätt att i samband med fastställandet av konststillhörighet kan formen av samlevnad för en person som lever i registrerat partnerskap kvarstå, om inte parterna i partnerskapet själva ansöker om ändring i den i enlighet med 1 a § i äktenskapslagen (234/1929).

I 5 mom. i paragrafen finns bestämmelser om den behöriga myndigheten på Åland. På Åland sköter Statens ämbetsverk på Åland de uppgifter som föreskrivits för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Bestämmelsen motsvarar innehållet i den gällande lagen.

Förfarandet enligt paragrafen är detsamma, om en person som fått sin könstillhörighet fastställd på nytt ansöker om fastställande av könstillhörigheten i enlighet med den tidigare registeranteckningen.

3 §. Rättsverkningar av fastställande . Enligt paragrafen ska den könstillhörighet som fastställts betraktas som personens könstillhörighet vid tillämpningen av annan lagstiftning. Bestämmelsen motsvarar de gällande bestämmelserna.

Den könstillhörighet som fastställts ska betraktas som personens könstillhörighet till exempel vid tillämpningen av värnpliktslagen. Enligt 2 § 1 mom. i värnpliktslagen är varje manlig finsk medborgare värnpliktig från ingången av det år när han fyller 18 år till utgången av det år när han fyller 60 år, om inte något annat bestäms nedan i den lagen. I värnpliktslagen föreskrivs om uppåd, där värnpliktigas tjänsteduglighet enligt 12 § i den lagen bestäms och på grundval av den beslutas det om tjänstgöringen. Enligt 13 § 1 mom. 1 punkten i värnpliktslagen är varje manlig finsk medborgare som under uppådsåret fyller 18 år uppådspliktig. Uppådsplikten bestäms enligt det kön som antecknats i befolkningsdatasystemet och således betraktas den könstillhörighet som eventuellt fastställts för personen i enlighet med denna lag som personens kön också med tanke på uppådsplikten.

Den könstillhörighet som fastställts ska i princip betraktas som personens könstillhörighet också till exempel när kvotbestämmelsen i jämställdhetslagen tillämpas. I 4 a § 1 mom. i jämställdhetslagen föreskrivs om sammansättningen av organ inom den offentliga förvaltningen och organ som utövar offentlig makt. Enligt det momentet ska i statliga kommittéer, delegationer och andra motsvarande statliga organ, i välfärdsområdets och välfärdssammanslutningars organ och organ för samverkan mellan välfärdsområden samt i kommunala organ och organ för kommunal samverkan, med undantag för välfärdsområdesfullmäktige och kommunfullmäktige, kvinnor och män vara representerade till minst 40 procent vardera, om inte något annat följer av särskilda skäl. Ett sådant skäl kan enligt arbetspolitiska utskottets betänkande bland annat vara att uppfyllandet av kraven leder till diskriminering mot en enskild person eller strider mot någon grundläggande eller mänsklig rättighet (ApUB 10/1994 rd).

Jämställdhetsombudsmannen tog 2018 på begäran av social- och hälsovårdsministeriet (TAS 331/208, 15.8.2018) ställning till transkönade personers placering i könskvoterna inom statsförvaltningens organ. Enligt jämställdhetsombudsmannens uppfattning placeras även transkönade och till exempel icke-binära personer i könskvoterna enligt sitt juridiska kön. Ett undantag kan dock vara en situation där den transkönade personens juridiska kön fortfarande håller på att fastställas. Då kan personen beaktas i den kvinnliga eller manliga kvoten enligt könsidentiteten, trots att personbeteckningen ännu inte har ändrats. Eftersom information om att en person är transkönad omfattas av integriteten, är det viktigt att beakta att initiativet i ett sådant ärende måste komma från den transkönade personen själv.

Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att en person blir behandlad i enlighet med sin fastställda könstillhörighet. Lagstiftningen kan dock innehålla bestämmelser som har ett nära samband med en persons reproduktionsbiologiska könstillhörighet och i fråga om vilka det är ändamålsenligt och förenligt med personens intresse att den reproduktionsbiologiska könstillhörigheten betraktas som personens könstillhörighet när bestämmelserna tillämpas. Till exempel i lagen om assisterad befruktning föreskrivs det om assisterad befruktning som utförs så att könsceller eller embryon från en människa förs in i en kvinna för att åstadkomma graviditet. Det väsentliga i bestämmelsen är inte personens juridiska kön, utan att könscellen eller embryot förs in i livmodern för att åstadkomma graviditet. På motsvarande sätt är syftet med de bestämmelser i hälso- och sjukvårdslagstiftningen som gäller tjänster för gravida kvinnor att de ska gälla den som är gravid, oberoende av personens juridiska kön. Bestämmelser om särskilt skydd för gravida kvinnor finns i forskningslagen och i relevanta EU-förordningar. Det är dessutom klart att även en gravid vars juridiska kön är man kan få abort, även om det i lagen om avbrytande av havandeskap föreskrivs att havandeskapet kan avbrytas på begäran av kvinnan. I hälso- och sjukvårdslagstiftningen finns det också bestämmelser om bland annat könsbunden screening som ingår i den offentliga hälso- och sjukvården.

Av de beskrivna orsakerna föreskrivs det i paragrafens 2 mom. att trots vad som föreskrivs i 1 mom. betraktas som en persons könstillhörighet den reproduktionsbiologiska könstillhörigheten vid tillämpande av lagen om assisterad befruktning samt andra bestämmelser som gäller social- och hälsovård eller medicinsk forskning på grundval av kön. Bestämmelsen är, i enlighet med ordalydelsen, tillämplig endast på sådana bestämmelser som uttryckligen grundar sig på kön. Sådana bestämmelser har samband med anatomiska drag som typiskt förknippas med könet i fråga, med de biologiska mekanismer som behövs för fortplantning eller med graviditet. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa att tillämpningen av lagstiftningen i fråga i enlighet med den fastställda könstillhörigheten inte leder till att en person inte får sådana tjänster eller särskilt skydd som bestäms utifrån könstillhörigheten och som behövs ur medicinsk synpunkt. I regel är hälso- och sjukvårdslagstiftningen dock könsneutral och bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av den.

När en person söker sig till hälso- och sjukvård ska personen bemötas på ett sätt som respekterar personens könsidentitet. Genom den föreslagna bestämmelsen tas inte ställning till vården av personen eller till bedömningen av vårdbehovet i allmänhet. Vården genomförs i enlighet med de allmänna bestämmelserna om hälso- och sjukvård, såsom patientlagen, och för vården svarar en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården i enlighet med lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994). Till exempel enligt 3 § i patientlagen har var och en som varaktigt bor i Finland utan diskriminering och inom gränserna för de resurser som vid respektive tidpunkt står till hälso- och sjukvårdens förfogande rätt till sådan hälso- och sjukvård som personens hälsotillstånd förutsätter. Varje patient har rätt till hälso- och sjukvård av god kvalitet. En patients vård ska ordnas och patienten bemötas så att patientens människovärde inte kränks och att patientens övertygelse och integritet respekteras.

I begreppet ”reproduktionsbiologisk könstillhörighet” som används i bestämmelsen har beaktats att det i vissa fall kan vara svårt att definiera en persons biologiska kön. Med reproduktionsbiologisk könstillhörighet avses det kön som kännetecknas av könsceller eller av andra biologiska mekanismer som behövs för reproduktion, såsom livmoder, och som personen har.

4 §. Rättsverkningar av fastställande och föräldraskap. I paragrafen föreskrivs det om hur fastställandet av könstillhörighet inverkar på hur föräldraskapet bestäms och fastställs samt på rättsverkningarna i anslutning till föräldraskapet. Innehållet i paragrafen utgör ett undantag från huvudregeln i 3 § 1 mom., enligt vilken den fastställda könstillhörigheten ska betraktas som personens könstillhörighet vid tillämpningen av annan lagstiftning.

Enligt paragrafens 1 mom. kan faderskap enligt 2 § i faderskapslagen konstateras endast på grundval av de förhållanden som rådde vid barnets födelse. Den bestämmelse som nämns i momentet hänför sig till konstaterande av faderskap på grundval av äktenskapet för den mor som föder barnet. Enligt 2 § i faderskapslagen är den äkta mannen far till barnet när barnet är fött under äktenskapet. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagstiftningen. Bestämmelsen hindrar inte att faderskapet konstateras i en situation då den mor som har fött barnet är gift med en transman, vars juridiska kön har fastställts vara man före barnets födelse. Bestämmelserna i 2 § i faderskapslagen ska dock inte tillämpas i en situation då den äkta maken till den mor som har fött barnet vid tidpunkten för barnets födelse till sitt juridiska kön är kvinna, men fastställer sin könstillhörighet som man efter barnets födelse.

I paragrafens 2 mom. finns en bestämmelse om hur faderskapslagen, moderskapslagen och lagen om rättsgenetiska faderskapsundersökningar ska tillämpas när en persons könstillhörighet har fastställts vara en annan än personens reproduktionsbiologiska könstillhörighet. I synnerhet de rättsverkningar som anges i lagen om rättsgenetiska faderskapsundersökningar är starkt bundna till det manliga könet hos den som undersöks, för vilket det finns tydliga reproduktionsbiologiska grunder. Också både faderskapslagen och moderskapslagen är fortfarande starkt kopplade till könsrelaterade reproduktionsmekanismer. Därför finns det i momentet en bestämmelse om att föräldraskapet (faderskapet eller moderskapet) i andra situationer än de som avses i 2 § i faderskapslagen bestäms och fastställs på basis av personens reproduktionsbiologiska könstillhörighet. På motsvarande sätt bestäms rättsverkningarna i anslutning till utredande, fastställande eller upphävande av föräldraskap enligt faderskapslagen, moderskapslagen och lagen om rättsgenetiska faderskapsundersökningar enligt bestämmelsen utifrån personens reproduktionsbiologiska könstillhörighet. Detta innebär att faderskapskapslagen, moderskapslagen och lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning i princip ska tillämpas i enlighet med personens reproduktionsbiologiska könstillhörighet, oberoende av om könstillhörigheten har fastställts.

5 §. Ändring av benämningen som beskriver föräldraskap. I paragrafen föreskrivs det en möjlighet att ändra den benämning som beskriver föräldraskapet i samband med fastställande av könstillhörigheten eller efter fastställandet.

Enligt paragrafens 1 mom. kan en person som ansöker om fastställande av könstillhörigheten samtidigt hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ansöka om att den benämning som beskriver personens föräldraskap (far eller mor) ändras så att den motsvarar personens juridiska kön. Enligt den föreslagna bestämmelsen inverkar ändringen av benämningen på ett likvärdigt sätt på alla barn till personen. Med stöd av bestämmelsen kan ansökan således inte godkännas så att ändringen av benämningen gäller endast ett eller en del av barnen. Om en person som har fastställt sin könstillhörighet som det andra könet efter ändringen av benämningen får nya barn, med avseende på vilka den benämning som beskriver föräldraskapet strider mot personens juridiska kön, ska personen separat ansöka om ändring av benämningen i fråga om dessa barn.

Syftet med undantagsbestämmelserna i 4 § i denna lag och de övriga ändringarna i lagstiftningen som ingår i regeringspropositionen är att säkerställa att ändringen av benämningen i fråga om föräldraskap inte har några materiellrättsliga konsekvenser för barnets ställning. Ändringen av benämningen i fråga om föräldraskap har

bedömts ha större betydelse för den som fastställer sin könstillhörighet än för personens barn eller andra vårdnadshavare till personens minderåriga barn. Av denna orsak har samtycke av familjemedlemmarna inte ställts som villkor för godkännande av ansökan, även om det givetvis också rekommenderas att ärendet diskuteras med de övriga familjemedlemmarna innan ansökan om ändring av benämningen görs. Om föräldern också är vårdnadshavare för barnet, ska föräldern enligt 4 § 3 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt på ett sätt som är lämpligt med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå berätta för barnet om beslut som rör barnet och om andra omständigheter som inverkar på barnets liv.

Enligt bestämmelsen har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata dock skyldighet att underrätta vårdnadshavaren för sökandens minderåriga barn om att benämningen för föräldraskapet ändras. Den förälder som fastställer sin könstillhörighet och ändrar benämningen för sitt föräldraskap är inte nödvändigtvis barnets vårdnadshavare. Genom bestämmelsen om skyldighet för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas att underrätta barnets vårdnadshavare säkerställs det att barnet får kännedom om att föräldrarnas benämning ändras också i det fall att föräldern i fråga själv inte har någon sådan skyldighet som anges för vårdnadshavaren i 4 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt att berätta detta för barnet.

Enligt paragrafens 2 mom. kan ändring av den benämning som beskriver föräldraskapet så att den motsvarar personens juridiska kön sökas också efter det att könstillhörigheten har fastställts. Syftet med bestämmelsen är att göra det möjligt att överväga frågan och skapa möjlighet till diskussioner mellan familjemedlemmarna innan benämningen för föräldraskapet ändras.

6 §. Erkännande av utländska beslut. Bestämmelsen gäller erkännande av utländska beslut. En förutsättning för att könstillhörighet som har fastställts i en främmande stat ska kunna erkännas är att beslutet har vunnit laga kraft och att personen har en godtagbar anknytning till den stat där beslutet fattades. En sådan anslutning är till exempel medborgarskap eller bostadsort. Bestämmelsen motsvarar de gällande bestämmelserna.

7 §. Ändringsökande. I paragrafen föreslås bestämmelser om sökande av ändring i beslut som fattats med stöd av den föreslagna lagen. Enligt paragrafen får omprövning begäras av ett beslut som fattats med stöd av den föreslagna lagen. I paragrafen hänvisas det i fråga om begäran om omprövning till förvaltningslagen (434/2003). I paragrafen finns dessutom en informativ hänvisning till lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Ett beslut som fattats med anledning av en begäran om omprövning får överklagas genom besvär i förvaltningsdomstol på det sätt som anges i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

8 §. Ikraftträdande. I paragrafens 1 mom. finns en ikraftträdandebestämmelse. På grund av de åtgärder som verkställigheten av lagen kräver föreslås det i bestämmelsen att 5 § ska tillämpas först efter en viss tid.

Genom bestämmelsen i paragrafens 2 mom. upphävs den gällande lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet.

Utkast till lag **om fastställande av könstillhörighet**

1 §

Villkor för fastställande av könstillhörigheten

Det fastställs att en person har en annan könstillhörighet än den som antecknats för personen i befolkningsdatasystemet enligt lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009), om personen

- 1) lägger fram en redogörelse för att varaktigt uppleva sig tillhöra det kön som ska fastställas,
- 2) är myndig, och
- 3) är finsk medborgare eller bosatt i Finland.

2 §

Ansökan och behandlingen av den

Ansökan om fastställande av könstillhörighet ska göras skriftligen hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Ansökan ska motiveras.

När ansökan har blivit anhängig ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata informera sökanden om behandlingen av ansökan och om rättsverkningarna av fastställandet av könstillhörighet. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan fastställa sökandens könstillhörighet när sökanden har bekräftat sin ansökan. En ansökan kan dock bekräftas tidigast 30 dagar efter det att ansökan blev anhängig. Om sökanden inte har bekräftat ansökan inom sex månader från det att den blev anhängig, förfaller ansökan.

När Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har fastställt sökandens könstillhörighet ska myndigheten omedelbart anteckna fastställelsen i befolkningsdatasystemet.

När könstillhörigheten för en person som är gift eller lever i ett registrerat partnerskap fastställs, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sända ett meddelande om fastställandet till personens make eller den andra parten i det registrerade partnerskapet.

På Åland sköter Statens ämbetsverk på Åland de uppgifter som enligt denna lag ska skötas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

3 §

Rättsverkningar av fastställande

Den könstillhörighet som fastställts enligt denna lag ska betraktas som personens könstillhörighet vid tillämpningen av annan lagstiftning, om inte något annat föreskrivs.

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. betraktas som en persons könstillhörighet den reproduktionsbiologiska könstillhörigheten vid tillämpande av lagen om assisterad befruktning (1237/2006) samt andra bestämmelser som gäller social- och hälsovård eller medicinsk forskning på grundval av kön.

4 §

Rättsverkningar av fastställande och föräldraskap

Faderskap enligt 2 § i faderskapslagen (11/2015) konstateras på grundval av de förhållanden som rådde vid barnets födelse.

Huruvida de i faderskapslagen och moderskapslagen (253/2018) föreskrivna förutsättningarna för bestämmande och fastställande av föräldraskap uppfylls i andra situationer än de som avses i 1 mom. samt rättsverkningarna i anslutning till utredande, fastställande och upphävande av föräldraskap enligt faderskapslagen, moderskapslagen och lagen om rättsgenetisk faderskapsundersökning (378/2005) bestäms utifrån personens reproduktionsbiologiska könstillhörighet.

5 §

Ändring av benämningen som beskriver föräldraskap

När en persons könstillhörighet fastställs, kan personen hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ansöka om att den benämning som beskriver föräldraskapet ändras så att den motsvarar personens juridiska könstillhörighet. Till följd av ett godkännande av ansökan ändras benämningen som beskriver föräldraskapet för personens alla barn. När den benämning som beskriver föräldraskapet fastställs, ska Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sända ett meddelande om fastställandet till vårdnadshavaren för sökandens minderåriga barn.

Ändring av den benämning som beskriver föräldraskapet så att den motsvarar personens juridiska könstillhörighet kan sökas också efter det att könstillhörigheten har fastställts.

6 §

Erkännande av utländska beslut

Om det genom ett lagakraftvunnet beslut i en främmande stat har fastställts att en person har en annan könstillhörighet än den som har antecknats för personen i befolkningsdatasystemet i Finland, ska beslutet anses vara giltigt i Finland utan särskild fastställelse, om personen när beslutet fattades var medborgare eller bosatt i den stat där beslutet fattades.

7 §

Ändringssökande

Omprövning får begäras av beslut som avses i denna lag. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen (434/2003).

Bestämmelser om ändringssökande i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 5 § tillämpas dock först från och med den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (563/2002).

RP med förslag till lag om fastställande av könstillhörighet – Vidhängande lagar**Lag
om upphävande av 1 § 1 mom. 7 punkten i steriliseringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs i steriliseringslagen (283/1970) 1 § 1 mom. 7 punkten, sådan den lyder i lag 564/2002.

Denna lag träder i kraft den 20 .

**Lag
om ändring av 1 och 2 § i lagen om moderskapsunderstöd**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om moderskapsunderstöd (477/1993) 1 § 1 mom. och 2 §,
av dem 1 § 1 mom. sådant det lyder i lag 643/2004, som följer:

1 §

Lagens syfte och tillämpningsområde

Till en gravid person betalas i enlighet med denna lag moderskapsunderstöd av statsmedel i syfte att främja den gravidas och barnets hälsa och välbefinnande.

2 §

Rätt till understöd

Berättigad till moderskapsunderstöd är en gravid person vars graviditet har varat minst 154 dagar. En förutsättning för att få understödet är dessutom att den gravida personen före utgången av den fjärde månaden av graviditeten har genomgått en hälsoundersökning på en hälsovårdscentral eller en läkares mottagning. Folkpensionsanstalten kan dock av särskilda skäl, efter att vid behov ha hört det organ som avses i 6 § 1 mom. socialvårdslagen (710/82), bevilja understöd trots underlåtelse att genomgå hälsoundersökning.

Avlider en till understöd berättigad person innan understödet har betalats ut, ska understödet betalas för vården av barnet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

**Lag
om ändring av 40 § i folkpensionslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i folkpensionslagen (568/2007) 40 § 3 mom. som följer:

40 §
Rätt till barnpension

Ett föräldralöst barn har rätt att samtidigt få barnpension efter två förmånslåtare, av vilka den ena kan vara någon annan än barnets förälder. Ett barn är föräldralöst om båda föräldrarna har avlidit. Som föräldralöst betraktas också ett barn vars enda egna förälder har avlidit.

Denna lag träder i kraft den 20 .

**Lag
om ändring av 2 och 6 a § i lagen om hemkommun**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om hemkommun (201/1994) 2 § 1 mom. och 6 a § 2 mom., av dem 6 a § 2 mom. sådant det lyder i lag 669/2016, som följer:

2 §
Hemkommun

En persons hemkommun är med de undantag som anges nedan den kommun där personen bor. Hemkommunen för ett nyfött barn är den kommun där den förälder som har fött barnet har sin hemkommun när barnet föds.
-----

6 a §
Folkbokföringskommun

Om en finsk medborgare inte har haft hemkommun i Finland, bestäms hans eller hennes folkbokföringskommun enligt hemkommunen eller folkbokföringskommunen för den förälder som fött honom eller henne, den andra föräldern eller maken, i den ordningen. Folkbokföringskommunen är den kommun som vid den tidpunkt då han eller hon fick finskt medborgarskap var föräldrarnas eller makens hemkommun eller folkbokfö-

ringskommun. Om varken föräldrarna eller maken då inte hade någon hemkommun eller folkbokföringskommun i Finland, är folkbokföringskommunen Helsingfors. Anteckningen om folkbokföringskommunen görs när uppgifter om personen första gången registreras i befolkningsdatasystemet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

**Lag
om ändring av 6 och 6 a § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 6 § 1 mom. och 6 a § 2 mom., sådana de lyder i lag 190/2019, som följer:

6 §
Vårdnadshavare på grund av födsel

Är barnets föräldrar gifta med varandra när barnet föds, är de båda vårdnadshavare för barnet. Är föräldrarna inte gifta med varandra när barnet föds, är den som har fött barnet vårdnadshavare.

-----

6 a §
Hur vissa avgöranden om föräldraskap inverkar på vårdnaden om barnet

Om den som har fött barnet ensam är vårdnadshavare för sitt barn och ingår äktenskap med en person som efter detta fastställs vara förälder till barnet, blir även denna förälder vårdnadshavare för barnet när föräldraskapet har fastställts.

Denna lag träder i kraft den 20 .

**Lag
om upphävande av 52 § i moderskapslagen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs i moderskapslagen (253/2018) 52 §, sådan den lyder i lag 1155/2019.

Denna lag träder i kraft den 20 .

